

Bene Adrián

∴ Pécsi Tudományegyetem, BTK, Irodalomtudományi Doktori Iskola
∴ beneadrian@gmail.com

BRANDENSTEIN BÉLA NIETZSCHE-KÉPE – ISMERETELMÉLETI NÉZŐPONTBÓL

*Béla Brandenstein's Image of Nietzsche – from an Epistemological
Perspective*

Ničeov lik kod Bele Brandenštajna – iz aspekta teorije znanja

A Pauler-tanítvány Brandenstein az 1945 előtti korszak magyar filozófiai establishment-jének fontos figurája, akinek gondolkodása, „ideárealizmusa” erősen kötődik a katolicizmushoz és a filozófiai újskolasztikához. Brandenstein 1933-ban Nietzsche kultúrákritikájára reflektáló tanulmányt jelentet meg, majd 1943-ban a Szent István Társulatnál megjelenik 504 oldalas könyve Nietzsche-ről. Nietzsche magyar filozófiai recepciójának kevés monográfiászerzőjének egyikéről van tehát szó, ami eleve indokoltta teszi műve vizsgálatát. Brandenstein könyvével kapcsolatban a Nietzsche 1956 előtti magyar recepcióját bemutató 1996-os Nietzsche-tár bevezetőjében is felmerül a kérdés, vajon csupán bemutatta vagy értelmezte is Nietzsche gondolkodását. Az idézetekben is megjelenő szelekció és hangsúlyválasztások eleve egyfajta – ha nem is feltétlenül alkotó, továbbgondoló – interpretációt körvonalaznak, a perspektivizmus, az anti-szubsztancializmus hangsúlyozásával.

Kulcsszavak: Nietzsche, ismeretelmélet, perspektivizmus, antifundacionalizmus, antiesszencializmus, szenzualizmus, tudományfilozófiai konstruktivizmus

NIETZSCHE ÉS AZ ISMERETELMÉLET

Nietzsche már gondolkodói karrierje kezdetétől, vagyis már *A tragédia születésében* is élénken érdeklődött a test a világhoz való viszonyunkban betöltött szerepe iránt. Ez a megtestesült gondolkodás mai belátásainak a fényében olyan sajátos ismeretelméleti fókuszként értelmezhető, ami sokáig nem volt hangsúlyos a Nietzsche-értelmezésekben. A zene és a test ismeretelméleti viszonyba állítása már csak azért is nagyobb figyelmet érdemel a magyar filozófiai diskurzuson belül, mert Nietzsche-recepciónk egyik alapvető szövege is ezt az ismeretelméleti nézőpontot preferálja. Brandenstein Béla *Nietzsche* című könyvéről van szó, amely 1943-as megjelenésekor korát megelőző értelmezési keret-

be illesztette a tárgyalt filozófiát. Meglepő lehet egy újskolasztikus filozófusra hivatkozni, amikor Nietzsche kritikus nézeteit hangsúlyozzuk a metafizikus gondolkodás teoretikus optimizmusát illetően – pedig a szubsztancialista, fundamentalista ismeretelméletet hirdető Brandenstein tényleges hermeneutikai teljesítményt nyújt Nietzschével kapcsolatban. Mi több, a könyv arányai azt az ismeretelméleti – tegyük hozzá, tehát *par excellence* filozófiai – szempontot hangsúlyozzák a tárgyalt életműben, amely akkor sem és a magyar diskurzusban ma sem (volt) nevezhető középpontinak, sőt.

BRANDENSTEIN BÉLA

A Pauler-tanítvány Brandenstein az 1945 előtti korszak magyar filozófiai establishmentjének fontos figurája, akinek gondolkodása, „ideálrealizmusa” erősen kötődik a katolicizmushoz és a filozófiai újskolasztikához. Brandenstein 1933-ban Nietzsche kultúrakritikájára reflektáló tanulmányt jelentet meg, majd 1943-ban a Szent István Társulatnál megjelenik 504 oldalas könyve Nietzschéről. Nietzsche magyar filozófiai recepciója kevés monográfiászerzőjének egyikéről van tehát szó, aki maga is érdekes recepció tárgya lett: az 1945-től német emigrációban élt, 1989-ben elhunyt filozófust a 2000-es években „fedezték fel” újra, kiadták Kierkegaard-ról és Nietzschéről írott könyveit, valamint a *Brandenstein Béla Emlékkönyvet*. Brandenstein könyvével kapcsolatban a Nietzsche 1956 előtti magyar recepcióját bemutató 1996-os Nietzsche-tár bevezetőjében is felmerül a kérdés, vajon csupán bemutatta vagy értelmezte is Nietzsche gondolkodását. Nyilván a filozófiatörténet számára az érdekesebb eset az, amikor a tárgyalt filozófus bemutatásakor a szerző saját gondolkodása is tetten érhető. Azt gondolom, hogy az ilyen jellegű mű esetében szükségszerű szelekció és hangsúlyválasztások eleve egyfajta – ha nem is feltétlenül alkotó, továbbgondoló – interpretációt körvonalaznak, nyílt állásfoglalások hiányában is, és az idézés is (a mű első 446 oldalának nagy része) értelmezés. Jogos a kérdés, hogy milyen rezonanciát keltett Nietzsche Brandensteinben, mi az, amit méltat, és mit bírál. Érdekes módon Brandenstein gondolatrendszere alapján jóval polemikusabb művet várhatott volna tőle az olvasó, ám a szerző metafizikai nézetei ismeretelméletileg nem eredményeznek dogmatikus alapállást, Nietzschének pedig még kereszténységkritikáját is objektivitásra törekedve tárgyalja, ha nem is tartózkodik az elvi bírálattól Nietzsche „rossz metafizikáját” illetően. A kor fajelméleti alapú, ideológiai célú Nietzsche-kultusza pedig nem nyert filozófiai legitimitást általa – ami önmagában is nagy szó. Egyetérthetünk tehát Veres Ildikó értékelésével annyiban, hogy Brandenstein „intelligens filozófusi mentalitással tartja magát saját világnézeti álláspontjához, megértve a nietzschei álláspontokat” (VERES 2005: 295) – hozzáátéve azonban, hogy ez

véleményünk szerint távolról sem elsősorban a katolikus filozófusnak a „protestáns gondolkodóval” szembeni előítéletmentességeként méltatandó. Talán ennek a hangsúlytévesztésnek köszönhetően hiányzik a cikkből Brandensteinnek a Nietzsche-ről mint filozófusról adott értékelése, az olyan tömör kijelentéseken túl, mint hogy a vizsgált gondolkodó „tipikus egzisztenciálfilozófus”, akit „sajátos individualista perspektivizmus” jellemez (VERES 2005: 302). Az alábbiakban ez utóbbi ismeretelméleti vonatkozást vesszük szemügyre közelebbről.

A TRAGÉDIA SZÜLETÉSE

Visszakanyarodva a Nietzsche gondolkodásának „hajnalához”, a később részben megtagadott, ám kétségtelenül az egész életműre nézve konstitutív jelentőségű *A tragédia születéséhez*, Brandenstein könyvéről azt mondhatjuk, hogy bár az 504 oldalas könyv csupán nyolc (a Wagnerhez intézett előszóval és az 1886-os önkritikával együtt tíz) oldalon tárgyalja a művet, teljes mértékben fel- és elismeri a mű jelentőségét. „Nietzsche gondolkodásának első egyetemes jelentőségű alakja készen, kiérlelődve áll előttünk: legjelentősebb eszméi lényegileg sohasem is tűnnek többé el Nietzsche gondolatvilágából, hanem annak állandó, alapvetően fontos alkotó erőiként élnek tovább” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 10) – olvashatjuk. Brandenstein természetesen tárgyalja Nietzsche antiszókratizmusát, szembenállását „minden tudomány metafizikai ábrándjával” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 18). Rövid értékelő kommentárjában a szerző a romantikus korszellem okozta homályossággal együtt is olyan érvényes mítoszként értékeli, „amelynek mély szellemtörténeti és egyetemes világtörténeti igazsága van” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 21). Mint látni fogjuk az alábbiakban, Brandenstein könyvében kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a Nietzsche-*corpus* ismeretkritikai megjegyzéseinek. Ennek fényében érdemes emlékeztetnünk az olvasót arra, hogy Nietzsche számára már itt, *A tragédia születésében* is érvényes alapvetés, hogy az igazság mint a létezés borzalma, abszurditása csak a dionüszoszi – ösztönös, inkább testi, mint tudatos – művészet által ragadható meg, a fogalmi gondolkodás, az ész, a logika, a tudomány révén nem. (Lásd NIETZSCHE 1986: 67, 69, 102–104.) Ez az, amit nem lát be a Szókratésztől kiinduló, tudományba vetett „rendíthetetlen hit, miszerint az okság vezérfonalán haladó gondolkodás az élet legmélyebb szakadékaig is lehatolhat” (NIETZSCHE 1986: 123). A tudománynak rá kell ébrednie egy ponton, hogy a dolgok természetét nem képes teljes mértékben kikutatni, ekkor tör fel a megismerés új, művészi formája, a tragikus megismerés (NIETZSCHE 1986: 126–127). Ez nem csak a fogalmi közvetítéssel áll szemben, hanem az örök igazságokkal is (NIETZSCHE 1986: 141, 151). Az így megközelített zenei megismerés általános, a végtelenre távlatot nyitó jellege egyben testi értelem-

ben vett affektivitást is magában foglal, amelyet a *szenvedésként* felfogott világ koncepciója és a dionüszoszi művészetben a zenei disszonancia fölött érzett *gyönyör* egyaránt implikál (NIETZSCHE 1986: 142, 151, 198).

Természetesen Brandenstein védelmébe veszi a szubjektív relativizmust hirdető szofisták ellenében fellépő Szókratészt és az abszolút igazság és érték jegyében fogant platóni–arisztotelészi aranykort. Nietzsche ellenséges véleményének oka szerinte a kellő filozófiai képzettség hiánya: Nietzsche eszerint „ötletszerűen válogató filozófiai dilettáns és autodidakta” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 24). A már-már *ad hominem* jellegű érv jelzi, hol van a brandensteini Nietzsche-hermeneutika határa: a racionalista esszencializmus elképzelhetetlenek tartja, hogy Platón örökségét megalapozottan lehessen cáfolni.

AZ ABSZOLÚT IGAZSÁG PROBLÉMÁJA

Ahogy Nietzsche életművének alapszövegében is végigkövethető az ismeretkritikai szál, Brandenstein is fontos elemzési szempontként érvényesíti ezt. *A filozófia a görögök tragikus korszakában* című befejezetlen, ám „igen szép és mélyreható” tanulmány kapcsán, amikor Hérakleitosz hatását taglalva felvázolja a fogalmi gondolkodás és az állandó értékek, valamint az elvont örök egyetemességek nietzschei kritikáját. Nietzsche már ekkor, 1873-ban leszögezi, hogy a fogalmakból nem következik tartalmuk léte, a szavak csupán szimbólumok, és nem érintik az abszolút igazságot. Brandenstein érzékeli a szöveg fontosságát, és természetesen védelmébe veszi az abszolútumra épülő tradíciót (BRANDENSTEIN 1943/2002: 34–41).

Az „Igazságról és hazugságról erkölcsmentes értelemben” [*A nem morális értelemben felfogott igazságról és hazugságról*] fentiekkel összecsengő erős állítása szerint az igazság emberi konstrukció, illúzió, így a nyelv sem hordozhat igazságot. A nyelvi nominalizmus az egzisztenciálfilozófiai szempont háttérbe szorulásával egyenes arányban válik a szkeptikus érveket támogató antifundacionalizmussá. A logikai relativizmust el nem fogadva ugyan, de a Jakob von Uexküllt is megemlítve Brandenstein mindenesetre érdekesnek tartja a kérdést (BRANDENSTEIN 1943/2002: 42–43). Az Uexküllre tett utalás valószínűsíti, hogy Heidegger Nietzsche-interpretációja is alakította Brandenstein perspektíváját, vagy legalábbis érdekes egybeesés¹, hogy Heidegger is reflektált Uexküll koncepciójára *A metafizika alapfogalmaiban* (HEIDEGGER 2004: 324–330).² (A mai olvasó számára pedig Giorgio Agamben és a Deleuze–

¹ Megjegyzendő, hogy az 1929/30-as előadás szövege csak 1983-ban jelent meg.

² Ennek jelentőségéről lásd Goetz 2007; Romano 2012; Pieron 2010, valamint Brett Buchanan: *Onto-Ethologies: The Animal Environments of Uexküll, Heidegger, Merleau-Ponty, and Deleuze*. New York, 2008

Guattari szerzőpáros kommentárjai révén lehet ismert a bioszemiotikát megalapozó etológus.) A szóban forgó elmélet – és ezáltal közvetetten a brandensteini Nietzsche-kép – aktualitását jelzi, hogy teljes mértékben összeegyeztethető a Merleau-Ponty és Sartre nevéhez köthető interszubsztantív testfenomenológiai hagyománnyal éppúgy, mint a megtestesült gondolkodás iskolájával.

Az *Emberi, nagyon is emberiben* felerősödő biologizmus és szenzualizmus olyan perspektivizmusnak szolgál alapjául, amelyben az egzisztenciális-hermeneutikai és erkölcs-, illetve kultúrakritikai vonatkozásoknál hangsúlyosabb azok ismeretkritikai alapja. Az antiszubsztancializmus, a kauzalitás kritikája és a metafizikát illető szkepszis ennek megfelelően Brandenstein számára naturalista pozitívizmusnak minősül, amely „a filozófiai mivoltát, tárgyát és feladatait sohasem értette meg a kellő mélységgel” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 93). Ismeretelméleti realizmusa számára kényelmetlen a nietzschei koncepció nehezen cáfolható jellege, márpedig a fenti kérdéseken múlik Nietzsche gondolkodásának érvényessége, ahogyan a vele ellentétes felfogásé is – ismerte fel Brandenstein tökéletes éleslátással.

ANTISZUBSZTANCIALIZMUS

Az „én” konstruált jellegének és emellett „az érzékelés hazugságainak” a megismerés és az ítéleteink alapjaként való leleplezésével Nietzsche végképp leszámol a tudásra és az igazságra vonatkozó korrespondenciaelvvel, a *Virradat* („Pirkadás”) világossá teszi, hogy minden kijelentés igazsága relatív, perspektívafüggetlen. Ennek nem csak morális abszolútummal kapcsolatos következményei radikálisak (Brandenstein „etikai pszichologizmusnak” tekinti azt, amit Rex Welshon „aléthikus perspektivizmusként” ír le)³, hanem a tudat testi meghatározottsága is felkelti Brandenstein (rosszalló) figyelmét (BRANDENSTEIN 1943/2002: 188).

Nietzsche *A vidám tudományban* folytatta kritikai, konstruktivista ismeretelméletének kifejtését, a nominalizmust és antiszubsztancializmust kiegészítve az antiesszencializmus tételével, amellyel végképp téveszmékként látatja a logika alapjait (egyenlőség és szubsztancia). A már *A tragédia születésében* felvázolt antimetafizikus tudománykritika is folytatódik annak – a mai konstruktivista tudományelméletnek is alapjául szolgáló tételnek a – leszögezésével, hogy nincsen „előföltevés-nélküli” tudomány. Az igazságnak pedig objektív kritériuma az ember számára nincs, legfeljebb pragmatikus értelemben, de még az ilyen hasznosság is illúzió. Nietzsche világosan kimondja a megismerés normáival és az igazság kritériumaival kapcsolatban: „Az állandóan továbböröklődő és végül csaknem az emberi faj alapvető javaivá vált téves hittételek például

³ Lásd Welshon 2009: 35.

a következők: hogy léteznek huzamos ideig tartó dolgok, hogy vannak azonos dolgok, hogy léteznek dolgok, anyagok, testek, hogy valamely dolog az, aminek látszik, hogy akaratumk szabad, hogy ami nekem jó, az önmagában szintén jó” (NIETZSCHE 2003: 97).

Mindezt végigsorolja Brandenstein, majd idézi „Az erkölcs genealógiájához” tételét, miszerint: „*Csakis* perspektivikus látás van, *csakis* perspektivikus megismerés” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 333).

MÓDSZER ÉS ÉRTÉKELÉS

Brandenstein könyvének zárófejezetében értékeli Nietzsche gondolkodását, a pozitivistá irodalomtörténeti módszer szellemében tekintve át a származás, a gyerekkor stb. tényeit, majd szellemtörténeti kiindulóponttól (zseni voltát hangsúlyozva) próbálva megérteni az egyéniséget. Nietzsche munkássága véleménye szerint a pozitivistá és a genetikus-történelmi szemléletmód összefonódása egyfajta naturalizmusban (BRANDENSTEIN 1943/2002: 452). Pszichológiai megközelítésében „lírikus eszmemuzsikusként” elsősorban a lélektan és a stílus mesterének tartja (BRANDENSTEIN 1943/2002: 470, 480). Filozófusként már kevesebbre tartja: „nagyszerű intuitív ereje mellett a dialektikában igen gyenge [...], következtető, bizonyító, érvelő képessége egyenesen a jó átlagon alul marad” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 486). Nominalizmusának leegyszerűsítő jellegét tartja az egyik fő akadálynak a helyes filozófiai belátások útjában, hiányolva egyúttal az ontológiát, a tárgyelmeletet, a fenomenológiát és az egyházatyák, valamint a skolasztikusok alapos ismeretét. Hangsúlyozza, hogy bár Nietzsche „nominalista, szubjektivistá, relativista, pszichologista és pragmatista, sőt bizonyos értelemben agnoszticista és nihilista” ismeretelméletének fő fogyatékosága az abszolút igazság elvetése, ám ez nem jelenti, hogy szubjektív idealista volna (BRANDENSTEIN 1943/2002: 488–489). Sokkal inkább a logikopozitivizmus előlegezője, a „pszichologizmus és a szociologizmus egyik első nagy hatású hirdetője” – emeli ki azt, amit ma talán inkább konstruktivizmusként azonosítunk Nietzsche perspektivizmusában. Brandenstein nem csak elkerüli a gyakori, leegyszerűsítő és téves értékelést, hanem azt is elismeri, hogy ebben „a perspektivizmusban kétségtelenül mély belátás rejlik az ember valóban nem abszolút, nem központi léthelyzetére és ebből adódó töredékes, egyoldalú megismerésére” – hozzátéve, hogy ez a „túlzott, relativista” perspektivizmus „saját álláspontjának alapját fűrészelel el” (BRANDENSTEIN 1943/2002: 490).

Brandenstein kritikusan viszonyul ugyan tárgyhöz, ám világosan látja Nietzsche ismeretelméletének a magyar szakirodalomban kevésbé megfogalmazott jelentőségét: Nietzsche szubverzív éthosza, a logikát, a tudományt, a tudatot és az ént, az erkölcsöt és a vallást illető kritikája egyaránt ennek függvénye.

Mindennek háttérben a szkeptikus hagyomány mellett ott áll a belátás, miszerint a tudás elválaszthatatlan a testi, affektív állapotoktól. Perspektivizmusának antirealista ismeretelmélete azonban valóban nem szubjektív idealizmus (WELSHON 2009: 27), csupán azt jelenti, hogy az ember számára nincsen tudattól független, magában való világ, nincsenek abszolút igazságok. Megítélésünk szerint igaza van Rex Welshonnak abban, hogy az extraperspektivikus tudás lehetőségét illető szkepszis nem jelenti egyben a perspektivikusan igazolható vélekedések és kijelentések lehetőségének tagadását. Mert Nietzsche ugyan elveti a tudás szemantikai igazolhatóságának fundacionalista (kétségbevonhatatlan állításokra alapozott) és koherencia alapú modelljét is (amennyiben nincs előfeltevés-mentesség), azonban a kontextualista megoldást egyáltalán nem – megközelítését leginkább „perspektivikus kontextualistának” tekinthetjük tehát (WELSHON 2009: 29–30). Ilyen megvilágításban nem szükséges követelménye a filozófus (mint rendszeres és precíz gondolkodó) megjelölésnek a pozitív rendszeralkotás, sőt, az ettől való tartózkodás inkább a nagyon is átgondolt ismeret- és nyelvkritikai nézetek szükségszerű következménye. Brandenstein egyik legfőbb kifogása ezáltal érvényét veszti. Nietzsche, a filozófus nem csak „existenciálfilozófusként” vehető komolyan, hanem a nyelvi kifejezés korlátozó jellegével sikerrel megküzdő „szakfilozófusként” is, akinek a megismerés és az igazolható tudás lehetőségére vonatkozó konstruktivistaperspektivista episztemológiai, nyelv- és tudatelméleti, valamint tudományelméleti állításai adják igazi jelentőségét.

IRODALOM

- BRANDENSTEIN Béla 1943/2002. *Nietzsche*. Budapest
- GOETZ, Benoît 2007. L'araignée, le lézard et la tique: Deleuze et Heidegger lecteurs de Uexküll. *Le Portique* 20, <http://leportique.revues.org/1364>, letöltve: 2015. 02. 07.
- HEIDEGGER, Martin 2004. *A metafizika alapfogalmai. Világ – végesség – magány*. Ford. Aradi László és Olay Csaba. Budapest
- NIETZSCHE, Friedrich 1986. *A tragédia születése avagy görögség és pesszimizmus*. Ford. Kertész Imre. Budapest
- NIETZSCHE, Friedrich 2003. *A vidám tudomány*. Ford. Romhányi Török Gábor. Szeged
- PIERON, Julien 2010. Monadologie et/ou constructivisme? Heidegger, Deleuze, Uexküll. *Bulletin d'Analyse Phénoménologique* Vol. 6. Nr. 2, 86–117, <http://popups.ulg.ac.be/1782-2041/index.php?id=384>, letöltve: 2015. 02. 07.
- ROMANO, Claude 2012. Le monde animal: Heidegger et Uexküll. = Jollivet, Servanne–Romano, Claude (szerk.): *Heidegger en dialogue 1912–1930. Rencontres, affinités et confrontations*, Paris, 255–298.
- VERES Ildikó 2005. Egy szimbolikus metafizika – Brandenstein Nietzsche-képe. = Loboczky János (szerk.): *Európa Nietzsche után*. Eger, Acta Academiae Pedagogicae Agriensis nova series tom. XXXII, 295–304.
- WELSHON, Rex 2009. Saying Yes to Reality. Skepticism, Antirealism and Perspectivism in Nietzsche's Epistemology. *Journal of Nietzsche Studies* 37 (2009), 23–43.

*Béla Brandenstein's Image of Nietzsche –
from an Epistemological Perspective*

The paper focuses on Nietzsche's epistemological turn opening the door to his criticism concerning moral and cultural phenomena. His perspectivism's intention was to destruct the validity of metaphysical thinking in logic, religion, and theory of science. His linguistic nominalism, anti-foundationalism, anti-substantialism and anti-essentialism are hardly discussed in the Hungarian reception, although Brandenstein's *Nietzsche* published first in 1943 highlighted the epistemological aspects of his philosophy. Despite Brandenstein's neoscholastic standpoint his book gave an objective account of the significance of epistemology in Nietzsche's work since *The Birth of Tragedy*. Nietzsche's refusal of the objective, absolute truth results in a radical constructivism being rest on the essential insight of embodiment.

Key words: Nietzsche, epistemology, perspectivism, antifoundationalism, antiessentialism, sensualism, constructivism in philosophy of science

Ničeov lik kod Bele Brandenštajna – iz aspekta teorije znanja

Paulerov đak Brandenštajn je značajna ličnost mađarskog filozofskog establišmenta iz epohe pre 1945., čije se razmišljanje i „idealizam” u velikoj meri vezuje za katolicizam i novosholastičku filozofiju. Brandenštajn je 1933. objavio studiju koja reflektuje na Ničeovu kritiku kulture, zatim je 1943. kod Društva Svetog Stefana (Ištvana) objavio knjigu o Ničeou u obimu od 504 stranica. Reč je dakle o jednom od retkih monografičara Ničeove filozofske recepcije kod Mađara, što ujedno daje i osnovu za istraživanje njegovih dela. U vezi Brandenštajnovе knjige se već i u uvodu Ničeove zbirke, koja prikazuje mađarsku recepciju Ničea pre 1956., postavlja pitanje da li je Brandenštajn samo prikazao, ili je i interpretirao Ničeova razmišljanja. Selekcija i izbor naglašenih mesta koji se javljaju i unutar citata, skiciraju način interpretacije koja možda nije neizostavno stvaralačka, no predstavlja dodatna razmišljanja sa naglaskom na perspektivizmu, odnosno anti-supstancijalizmu.

Кljučne reči: Niče, teorija znanja, perspektivizam, antifundacionalizam, anti-tiesencionalizam, senzualizam, naučno-filozofski konstruktivizam

Beérkezés időpontja: 2015. 02. 08.

Közlésre elfogadva: 2015. 03. 11.